

Sygn. akt VI Ka 893/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 marca 2014 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VI Wydział Karny Odwoławczy w składzie :

Przewodniczący: SSO Jacek Matusik

Sędziowie: SO Marek Wojnar (spr.)

SO Michał Chojnowski

Protokolant st. sekretarz sądowy Katarzyna Owczennikow

przy udziale Prokuratora Teresy Pakieły

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2014 r.

sprawy P. Ż.

skazanego wyrokiem łącznym

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku

z dnia 2 kwietnia 2013 r. sygn. akt II K 623/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Otwocku do ponownego rozpoznania; zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. T. J. kwotę 147,60 zł obejmującą wynagrodzenie za obronę z urzędu w instancji odwoławczej oraz podatek VAT.

Sygn. akt VI Ka 893/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Otwocku wyrokiem łącznym z dnia 2 kwietnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt II K 623/12 na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami opisanymi w pkt III, V, VI, VII, IX oraz XII i wymierzył **skazanemu P. Ż.** karę łączną 5 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności; na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet tak orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres odbywania kary w sprawie Sądu Rejonowego w Piasecznie II K 554/08 od 4.07.2008 r. do 4.11.2008 r., od 28.03.2011 r. do 18.04.2011 r., od 23.05.2011 r. do 18.04.2011 r., w sprawie Sądu Rejonowego w Piasecznie sygn. akt II K 30/10 od dnia 2.01.2012 r. do 4.06.2012 r., w sprawie Sądu Rejonowego w Otwocku sygn. akt V K 1124/06 od 18.04.2011 r. do 23.05.2011 r. oraz w sprawie Sądu Rejonowego w Otwocku sygn. akt V K 807/06 od dnia 30.08.2012 r. do dnia 2.04.2013 r.; na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 k.k. i art. 86 § 2 k.k. połączył kary grzywny orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego w Otwocku opisanymi w pkt III i VI i wymierzył skazanemu karę łączną grzywny w wymiarze 200 stawek dziennych w wysokości po 15 zł każda i uznał karę grzywny za wykonaną w całości; na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 k.k. i art. 86 § 2 k.k. połączył kary grzywny orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego w Otwocku opisanymi w pkt XI i XIII i wymierzył skazanemu karę łączną grzywny w wymiarze 180 stawek dziennych w wysokości po 10 zł każda; na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet tak orzeczonej kary łącznej grzywny zaliczył skazanemu uiszczoną w sprawie II K 1087/09 kwotę 350 zł na poczet kary grzywny i uznał karę

łącną grzywny za wykonaną w wymiarze 35 stawek dziennych; ustalił, że w pozostałym zakresie wyroki podlegają odrębnemu wykonaniu; na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie o wydanie wyroku łącznego obejmującego wyrok opisany w pkt IV; zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adv. T. J. kwotę 147, 60 zł tytułem wynagrodzenia za obronę z urzędu wraz z podatkiem VAT; na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego od ponoszenia wydatków postępowania, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca skazanego.

Zaskarżył ten wyrok w części dotyczącej orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności i zarzucił mu rażąco niewspółmierność. W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zastosowanie w łączonych wyrokach dotyczących kary pozbawienia wolności zasady absorpcji kar, choćby w umiarkowanym zakresie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Niezależnie od granic apelacji obrońcy oskarżonego i podniesionych w niej zarzutów zaskarżony wyrok należało uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania, bowiem utrzymanie w mocy tego wyroku byłoby rażąco niesprawiedliwe (art. 440 k.p.k.)

Sąd Rejonowy bowiem nie tylko nie orzekł o całości przedmiotu rozpoznania (nie wydał rozstrzygnięcia w części dyspozytywnej wyroku w zakresie wyroków opisanych w pkt I, II, VIII i X komparycji), lecz również dokonał błędnego połączenia wyroków dopuszczając się tym samym obrazy prawa materialnego – art. 85 k.k.

Zgodnie z treścią art. 85 k.k. Sąd orzeka karę łączną wówczas, gdy sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające połączeniu. Warunkiem wymierzenia kary łącznej jest więc to, aby przestępstwa ustalone różnymi prawomocnymi wyrokami popełnione zostały przez sprawcę zanim zapadł pierwszy, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, wyrok i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. Łączeniu w takim układzie procesowym mogą więc podlegać tylko kary wymierzone za przestępstwa, które nie są przedzielone żadnym skazującym, chociażby nieprawomocnym wyrokiem, jeśli chodzi o czas ich popełnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2009 r., sygn. V KK 65/09, R-OSNKW 2009, poz. 1103 CD). Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 25 lutego 2005 r. I KZP 36/04 -której nadano moc zasady prawnej (opublik. w OSNKW 2005/2/13) -w jasny sposób wyraził zapatrywania prawne wyjaśniające zawarte w art. 85 k.k. pojęcie "zanim zapadł pierwszy wyrok", a mające zasadnicze znaczenie dla przesłanek wydania wyroku łącznego. Wskazano w niej, iż określenie "zanim zapadł pierwszy wyrok" (art. 85 k.k.) nie odnosi się do "pierwszego wyroku dającego możliwość orzeczenia kary łącznej w układzie najkorzystniejszym dla skazanego", (która to interpretacja skutkowała tzw. "konfiguracyjnym" kształtowaniem zakresu wyroku łącznego), lecz odnosi się do "pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego (kolejnych) przestępstwa (przestępstw)". Uwzględniając unormowania art. 85 k.k. należy zatem stwierdzić, że sąd orzekający w przedmiocie wydania wyroku łącznego nie ma swobody w konfigurowaniu takiego układu wyroków skazujących, aby efekt tego był np. jak najkorzystniejszy dla skazanego, lecz dobór wyroków będących przesłanką wymiaru kary łącznej uwarunkowany jest istnieniem cezury czasowej-datą wydania chronologicznie pierwszego (chociażby nieprawomocnego) wyroku za "któreśkolwiek z tych przestępstw" (art. 85 k.k.). Ta właśnie data stanowi cezurę skutkującą stwierdzeniem, że przestępstwa popełnione przed tą datą (datą pierwszego chronologicznie wyroku)"pozostają w zbiegu", a w konsekwencji może być orzeczona za nie kara łączna. Kara ta jest orzekana przeciwko przestępstwom pozostającym w zbiegu realnym, ten zaś nie jest skutkiem określonych sytuacji procesowych wiążących się np. z wielością toczących się w różnym czasie postępowań karnych, zamiast jednego procesu, lecz jest konsekwencją przestępczych zachowań skazanego (przestępstw popełnionych przed wydaniem "pierwszego chronologicznie wyroku"), niezależnie od tego, w jakich "układach procesowych" i sekwencji czasowej poszczególnych procesów była rozpoznawana kwestia jego odpowiedzialności karnej. "Granice czasową" zbiegu realnego przestępstw, za które wymierzana jest kara łączna, stanowi więc data wydania pierwszego, chociażby nieprawomocnego wyroku. Jeśli dane przestępstwo zostało popełnione przed tą datą, to nie może być uznane za popełnione w innym

"zbiegu realnym" z przestępstwem popełnionym po dacie wydania tegoż wyroku. Omawiana instytucja prawa karnego materialnego służy wymierzeniu kary łącznej za przestępstwa pozostające w danym zbiegu realnym, co w modelowej postaci występuje przy rozpoznawaniu kwestii odpowiedzialności karnej skazanego w jednym procesie, przy założeniu, że przedmiotem rozpoznania nie są przestępstwa pozostające w innym zbiegu realnym aniżeli wszystkie objęte danym postępowaniem (por. też w omawianym przedmiocie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2011 r. III KK 370/11, opublik. w OSNKW 2011/8/76 oraz LEX nr 896142). Przedstawionych powyżej argumentów nie podważa to, że możliwe jest wystąpienie nie tylko jednego zbiegu realnego, ale i dalszych, przy spełnieniu warunków wskazanych w art. 85 k.k. Jednakże nawet przy kolejnych zbiegach obejmujących drugą, trzecią, itd. grupę przestępstw, zawsze wyjściowym punktem odniesienia będzie pozostawał ten chronologicznie "pierwszy wyrok", zamykający kolejne "grupy przestępstw" pozostających w zbiegu. Oceny zbiegu realnego dokonywać należy z perspektywy postępowania sprawcy - czy kolejnych przestępstw dopuszcza się po wydaniu wobec niego wyroku (kolejnych wyroków), czy przed nim (nimi). Tylko te ostatnie tworzą zbieg realny, pozwalający na orzeczenie kary łącznej.

Przedstawiona powyżej interpretacja art. 85 k.k. w pełni i konsekwentnie uwzględnia dyrektywy systemowe. Skoro bowiem zarówno "zbieg przestępstw", jak i "kara łączna" są instytucjami prawa materialnego, to nie uwarunkowania procesowe i to niezależne od sprawcy, powinny wpływać na ich kształt. Z kolei "wyrok łączny" choć jest instytucją stricte procesową, ale służy jedynie realizacji prawa materialnego, w żadnej mierze go nie modyfikując.

Odnosząc powyższe rozważania do realiów przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że Sąd Rejonowy błędnie przyjął, iż pierwszym chronologicznie wyrokiem będącym punktem odniesienia dla istnienia realnego zbiegu przestępstw, umożliwiającego wymierzenie kary łącznej jest wyrok Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 24 listopada 2006 r. w sprawie o sygn. akt V K 807/06 (opisany w pkt V komparycji wyroku łącznego). Sąd I instancji nie dostrzegł, że pierwszym chronologicznie wyrokiem nie jest wyrok w sprawie o sygn. akt V K 807/06, lecz wyrok Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 25 kwietnia 2006 r. w sprawie o sygn. akt V K 254/06 (opisany w pkt I komparycji wyroku łącznego), który następnie został objęty wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 15 maja 2009 r. w sprawie o sygn. akt II K 44/08 (opisanym w pkt X komparycji wyroku łącznego). Wbrew twierdzeniu Sądu meriti po wydaniu poprzedniego wyroku łącznego z dnia 15 maja 2009 r. w sprawie o sygn. akt II K 44/08 zaistniały okoliczności uzasadniające potrzebę wydania nowego wyroku łącznego, obejmującego również wyroki skazujące w sprawach sygn. akt V K 254/06 – (pkt I komparycji), V K 117/06 – (pkt II komparycji) i II K 497/08, błędnie wskazany jako II K 479/08 – (pkt VIII komparycji) wchodzące w skład tego dotychczasowego wyroku łącznego. Potrzeba wydania nowego wyroku łącznego wynikała już chociażby z faktu, iż po wydaniu wyroku łącznego w sprawie o sygn. akt II K 44/08, zarządzone wykonanie kar pozbawienia wolności w sprawach Sądu Rejonowego w Otwocku o sygn. akt V K 1124/06 (pkt III komparycji), V K 807/06 (pkt V komparycji) i V K 833/07 (pkt VI komparycji). W zaistniałej sytuacji konfiguracja czasowa sprawiała, że czyny objęte tymi wyrokami pozostawały w zbiegu realnym z czynami objętymi wyrokami w sprawach o sygn. akt V K 254/06 – (pkt I komparycji), V K 117/06 – (pkt II komparycji), II K 497/08, błędnie wskazany jako II K 479/08 – (pkt VIII komparycji) i II K 30/10 Sądu Rejonowego w Piasecznie (pkt XII komparycji) oraz z czynem z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnionym w dniu 7 kwietnia 2005 r., objętym wyrokiem Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie o sygn. akt. II K 179/07 (pkt IX komparycji), a rodzaj kar orzeczonych w tych sprawach sprawiał, że możliwe było orzeczenie kary łącznej. Prawidłowe zastosowanie art. 85 k.k. wskazywało na istnienie drugiego realnego zbiegu przestępstw, za który możliwe było orzeczenie kary łącznej tj. czynu objętego wyrokiem Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie o sygn. akt II K 554/08 (pkt VII komparycji) i czynu z art. 263 § 2 k.k. popełnionym w dniu 16 czerwca 2006 r., objętego wyrokiem Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie o sygn. akt II K 179/07 (pkt IX komparycji).

Obraza prawa materialnego – art. 85 k.k. przez błędne przyjęcie przez Sąd Rejonowy pierwszego chronologicznie wyroku, stanowiącego cezurę czasową dla istnienia realnego zbiegu (zbiegów) przestępstw, umożliwiającego orzeczenie kary łącznej niewątpliwie rzutowała na treść wyroku i skutkowała jego wadliwym ukształtowaniem. Podkreślić przy tym należy, wbrew twierdzeniom Sądu I instancji, że zgodnie z art. 569 § 1 k.p.k., jeżeli zachodzą

określone w art. 85 k.k. warunki do orzeczenia kary łącznej, to jest jeżeli skazany popełnił dwa lub więcej przestępstw zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z nich i wymierzono mu za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną. Sformułowanie "sąd orzeka karę łączną" oznacza, że zastosowanie tej instytucji jest obligatoryjne, a więc w razie spełnienia przesłanek wskazanych w art. 85 k.k. nie ma możliwości jej niezastosowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadnie wskazuje się, że w takim wypadku sąd obowiązany jest do wydania wyroku łącznego, co oznacza również brak swobody w doborze skazań podlegających łączeniu i niemożność pominięcia części z nich (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I KZP 30/04, OSNKW 2005, z. 1, poz. 2). Wskazać ponadto należy, że w sytuacji gdy postępowanie w przedmiocie wyroku łącznego zainicjował sam skazany, to sposób w jaki we wniosku określił zakres wyroków jednostkowych, które powinny być objęte tym postępowaniem, nie może mieć przesądzającego znaczenia dla określenia zakresu przedmiotowego tego postępowania. Obowiązkiem sądu wynikającym, zarówno z normy procesowej z art. 570 k.p.k., jak i normy materialno - prawnej z art. 85 k.k. jest bowiem i tak przeprowadzenie postępowania w zakresie wszystkich skazań danej osoby będącej przedmiotem tego postępowania, celem ustalenia czy popełnione przez nią przestępstwa pozostają w realnym zbiegu i przez to kary za nie orzeczone podlegają łączeniu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2011 r., II KK 312, Biul.PK 2011/5/44-45).

Niezależnie od wskazanych wyżej uchybień o charakterze zasadniczym podnieść należy, że Sąd Rejonowy dokonał całkowicie wadliwej oceny orzeczenia kary łącznej w poprzednim wyroku łącznym o sygn. akt II K 44/08 określając ją jako wymierzoną na zasadzie absorpcji, podczas gdy orzeczona tym wyrokiem kara łączna była na zasadzie redukcji - 2 lata i 2 miesiące pozbawienia wolności (pełna kumulacja w tym przypadku to 2 lata i 4 miesiące pozbawienia wolności, zaś absorpcja to w tym przypadku - 1 rok pozbawienia wolności), jak też błędnego zaliczenia okresów podlegających zaliczeniu na poczet kary orzeczonej w wyroku łącznym przez nieuwzględnienie wszystkich okresów podlegających zaliczeniu i omyłkach przy ich wpisywaniu, a wynikających z informacji o odbyciu kar pozbawienia wolności. Stwierdzić ponadto należy, że zaskarżony wyrok zawiera szereg omyłek pisarskich w datach wyroków (np. wyrok w sprawie o sygn. akt V K 254/06 opisany jako wchodzący w skład wyroku łącznego opisanego w pkt X komparycji nie został wydany 25 kwietnia 2001 r., jak błędnie wpisano, lecz 25 kwietnia 2006 r.), w sygnaturach spraw (np. sprawa z pkt VIII komparycji wyroku została mylnie określona jako II K 479/08, podczas gdy prawidłowa sygnatura to II K 497/08). Zwrócić uwagę należy także na niedokładności w opisie wyroków będących przedmiotem rozpoznania tak co do braku dat popełnienia czynów objętych tymi wyrokami (np. wyroki w sprawach o sygn. akt V K 1124/06 – pkt III komparycji, V K 415/07 – pkt IV komparycji), jak i braku wskazania jaka kara była wobec skazanego orzeczona (np. wyrok w sprawie o sygn. akt II K 44/08 opisany w pkt X komparycji).

Wskazane wyżej uchybienia, w tym rażąca obraza prawa materialnego – art. 85 k.k. sprawiają, że niezależnie od granic i zarzutów apelacji zaskarżony wyrok należało uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania. Orzeczenie w przedmiocie wynagrodzenia za obronę z urzędu w postępowaniu odwoławczym zostało oparte o przepisy § 14 ust. 5 i § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien mieć na uwadze przedstawioną wyżej argumentację i dokonać prawidłowego orzeczenia kary łącznej stosownie do wymogów określonych w art. 85 k.k., przy czym ponownym wyrokowaniu winien uwzględnić, iż uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania nastąpiło w wyniku rozpoznania apelacji wniesionej na korzyść skazanego.

Reasumując – Sąd Okręgowy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.